

ROLUL INTELIGENȚEI ÎN ÎNVĂȚARE. INTELIGENȚA ȘCOLARĂ

Între performanța școlară și inteligență este o strânsă legătură. Performanța școlară nu este posibilă în absența inteligenței de un anumit nivel. P:P. Neveanu definește inteligența drept „*puterea și funcția minții de a stabili legături și a face legături între legături*”¹ Potrivit aceluiași autor, Guilford a identificat în jur de patru sute de definiții ale inteligenței. Dincolo de aceasta, indivizii se deosebesc unul de celălalt prin abilitatea de a înțelege ideile complexe, de a învăța din experiențele proprii, de-a angaja diverse forme de raționare și de a depăși obstacolele cognitive cu care se confruntă. Performanțele intelectuale ale unei persoane variază în funcție de situație, de domeniu de activitate, fiind implicit evaluate după criterii specifice.

Studiile asupra inteligenței au urmat două linii de cercetare distincte: a) studii privind diferențele individuale ale inteligenței și b) studii privind dezvoltarea cognitivă a individului. În prezent termenul de inteligență se folosește în mai multe accepțiuni, cum sunt: inteligența rațională sau academică, la care se referă aceste două direcții de cercetare, inteligența emoțională, inteligența socială și inteligențele multiple. Strict legată de performanța școlară este primul tip de inteligență, dar inteligența emoțională și cea socială o condiționează și asigură succesul după terminarea studiilor în viața socială și profesională.

Cercetările recente au evidențiat diferența dintre nivelul actual al dezvoltării inteligenței și cel potențial. Testele de inteligență pun în evidență aspecte încheiate ale dezvoltării proceselor cognitive, în timp ce nivelul potențial este evaluat prin metode formativ-dinamice care permit o estimare a capacității elevului de a învăța. Cele două modalități nu se exclud, ci sunt complementare.

Problema privind caracterul stabil sau modificabil al inteligenței a fost sursa unor multiple controverse între psihologi. Adepții orientărilor psihometrice consideră inteligența ca fiind o entitate stabilă, iar coeficientul de inteligență constant în timp pentru că este rezultanta unor abilități genetice care rămân constante de-a lungul vieții. Dacă admitem că inteligența este produsul „tranzacțiilor” continue dintre potențialul genetic și achizițiile succesive de cunoștințe sau proceduri, atunci inteligența se modifică în timp. Studiile efectuate au adus argumente în favoarea acestei idei, cum sunt: a) Există creșteri ale performanțelor intelectuale modale de la o generație la alta. Dacă fondul de gene responsabile de comportamentul inteligent a rămas constant, creșterea performanțelor intelectuale din ultimele decenii poate fi

¹ Popescu - Neveanu (1978), p. 362.

atribuită modificărilor interacțiunilor genotip-fenotip; b) Deși rezultatele la testele de inteligență sunt frecvent utilizate ca predictorii pentru performanța școlară, abia 25-30 % din varianța performanțelor pot fi atribuite IQ ; c) Interacțiunea influențelor genetice și celor de mediu asupra comportamentului inteligent variază pe parcursul vieții individului; d) Se înregistrează modificări ale inteligenței fluide odată cu vârsta; e) Corelațiile test-retest la probele de inteligență diminuează odată cu creșterea duratei dintre două administrări succesive ale aceluiași test.

Pentru școală este foarte importantă ideea modificării inteligenței deoarece pornind de la această premisă pot fi elaborate programe de intervenție cu scopul de a îmbunătăți abilitățile de învățare. Dacă abilitățile intelectuale sunt modificabile, scorurile la testele de inteligență ar putea constitui un punct de pornire, și nu o stare finală. În felul acesta, scorurile scăzute ar putea fi considerate drept indici ai oportunității unor intervenții personalizate. Una din modalitățile de studiu a factorilor cu impact asupra modificabilității inteligenței vizează examinarea impactului programelor de dezvoltare generală a gândirii asupra relației inteligență-învățare.

Gardner este creatorul teoriei inteligențelor multiple. Teorie inteligențelor multiple consideră că inteligența nu trebuie concepută ca un construct unidimensional, ci ca o serie de șapte inteligențe. Tipurile de inteligență multiplă sunt: verbală/lingvistică, logico-matematică, spațială, kinestezie, muzicală, intrapersonală, interpersonală și naturalistă. Ulterior, Gardner a introdus și tipul de inteligență existențialistă. Cele șapte tipuri de inteligență originale sunt:

1. Inteligența verbală/lingvistică reprezintă capacitatea de a folosi eficient cuvintele, fie în registrul oral, fie în registrul scris. Un elev cu acest tip de inteligență va prefera să citească, să scrie, să povestească, să facă jocuri de cuvinte. Elevii care posedă acest tip de inteligență au abilitatea de a opera cu: structurile și regulile de structurare a limbajului, nivelul fonetic al limbajului, cel semantic (sensurile duble), nivelul pragmatic al limbajului; pot folosi limbajul în scop persuasiv, în scopul de a rememora informația, în scop explicativ, în scopul de a furniza informații despre limbajul însuși.

2. Inteligența logică/matematică include capacitatea de folosire a raționamentelor inductive și deductive, de a rezolva probleme abstracte, de a înțelege relațiile complexe dintre concepte, idei și lucruri. Deprinderea de a formula raționamente are aplicabilitate în multe arii ale cunoașterii și include, de asemenea, capacitatea de a utiliza gândirea logică în știință, studii sociale, literatură etc. Inteligența logico/matematică include și capacitatea de a clasifica, a anticipa, a stabili priorități, a formula ipoteze științifice și a înțelege relațiile de cauzalitate.

3. Inteligența vizuală/spațială este inteligența cuprinde capacitatea de a percepe corect lumea înconjurătoare pe cale vizuală, precum și capacitatea de a recrea propriile experiențe vizuale. Acest tip de inteligență începe să se dezvolte odată cu acutizarea percepțiilor senzorio-motorii. Pictorul, sculptorul, arhitectul, grădinarul, cartograful, proiectantul, graficianul transferă imagini mentale asupra unui obiect pe care îl creează ori îl îmbunătățesc. Percepția vizuală se combină cu un set de cunoștințe prelabile, cu experiența, cu reacțiile emoționale, cu imagini preexistente pentru a crea o nouă viziune oferită celorlalți ca experiență.

4. Inteligența corporală/kinestezică ne permite să controlăm și să interpretăm mișcările corpului, să manipulăm obiecte, să realizăm coordonarea dintre corp și spirit. Acest tip de inteligență se regăsește la sportivi, în mișcările de finețe ale chirurgului care realizează o operație pe cord sau la un pilot care își reglează cu finețe aparatura de bord. Acest tip de inteligență include deprinderi fizice speciale precum coordonarea mișcărilor, echilibrul, dexteritatea, forța, flexibilitatea, viteza, precum și deprinderi la nivelul proprioceptiv, la nivel tactil și cutanat.

5. Inteligența muzicală/ritmică se exprimă prin gradul de sensibilitate pe care individul îl are la sunet și prin capacitatea de a răspunde emoțional la acest tip de stimuli. Ea se dezvoltă la elevi pe măsură ce ei devin capabili să creeze variațiuni pornind de la un inventar limitat de sunete, să cânte la un instrument, să compună și dobândesc un gust rafinat.

6. Inteligența interpersonală reprezintă abilitatea de a sesiza și de a evalua cu rapiditate stările, intențiile, motivațiile și sentimentele celorlalți. Aceasta include sesizarea cu rapiditate a semnificațiilor limbajului corporal, capacitatea de a distinge între diferite tipuri de relații interpersonale și capacitatea de a reacționa eficient la situațiile respective. Acest tip de inteligență implică deprinderi de comunicare verbală și nonverbală, deprinderi de colaborare, capacitatea de rezolvare a conflictelor, de lucru consensual în grup, capacitatea de a avea încredere, de a respecta, de a fi lider, de a-i motiva pe ceilalți în vederea atingerii unor scopuri reciproc avantajoase.

7. Inteligența intrapersonală presupune capacitatea persoanei de a avea o reprezentare de sine corectă, de a avea conștiința stărilor interioare, a propriilor intenții, motivații, de a-și cunoaște temperamentul și dorințele; de asemenea capacitatea de autodisciplină, autoînțelegere și autoevaluare. O persoană cu asemenea tip de inteligență își petrece timpul autoevaluându-se, reflectând, gândind.

8. Inteligența naturalistă este sesizabilă la copiii care învață cel mai bine prin contactul direct cu natura, observarea plantelor și animalelor, prin proiecte la științe naturale. Ei preferă ecologia, zoologia, botanica.

Gardner susținea că, în majoritatea sistemelor educaționale și culturale, se acordă importanță doar inteligenței verbale și celei logico-matematice, neglijându-se celelalte dimensiuni ale inteligenței multiple. . El propune o transformare majoră a sistemului educațional: profesorii trebuie să fie capabili să prezinte lecțiile într-o varietate de moduri, utilizând muzica, teatrul, activitățile artistice, multimedia, munca în echipă, introspecția, excursiile și multe altele (interdisciplinaritate, transdisciplinaritate). Conceptul de inteligențe multiple a oferit baza dezvoltării curriculare în învățământul preuniversitar și crearea mai multor ocazii pentru dezvoltarea talentelor copiilor și pentru obținerea performanțelor de către aceștia. Nu există o modalitate perfectă de învățare, dar este important ca profesorul și părintele să găsească calea de învățare potrivită fiecărui copil.

Bibliografie:

1. Gardner, Howard (2007), *Mintea umană*, Ed. Sigma.
2. Goleman, Daniel (2007), *Inteligența socială. Noua știință a relațiilor umane*, Ed. Curtea Veche, București.
3. Goleman, Daniel (2008): *Inteligența emoțională*, Ed. Curtea Veche, București.
4. Iucu, B. Romiță (2008), *Instruirea școlară. Perspective teoretice și aplicative*, Ed. Polirom, Iași.
5. Jigău, Mihaela (1998), *Factorii reușitei școlare*, Ed. Grafoart, București.
6. Roco, Mihaela (2004), *Creativitate și inteligență emoțională*, Ed. Polirom, Iași.
7. Thorndike, E. (1983), *Învățarea umană*, Ed. Didactică și Pedagogică, București.

Profesor învățământul primar DIDUȚA POVESTE

Liceul Tehnologic „Anghel Saligny,, Tulcea